

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*

INNOVATIVE LEADERSHIP DEVELOPMENT MODEL OF TEACHERS

IN SECONDARY SCHOOL, NORTHEASTERN REGION

ชลันดา ประยูรเสาวภาคย์*, ศิกันต์ เพียรธัญญกรณ์, เพ็ญผกา ปัญจนะ

Chalanda Prayoonsaowaphak*, Sikan Pienthunyakorn, Penphaka Panjana

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร สกลนคร ประเทศไทย

Faculty of Education, Sakonnakhon Rajabhat University, Sakon Nakhon, Thailand

*Corresponding author E-mail: chalanda.saen@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครู 2) สร้างและพัฒนาแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครู และ 3) ศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การดำเนินการวิจัย มี 3 ระยะ 8 ขั้นตอน 1) ศึกษาองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อย 2) สร้างและพัฒนา และ 3) ศึกษาประสิทธิผล ซึ่งการวิจัยนี้เป็น การวิจัยและพัฒนา Research & Development (R&D) ประชากร ได้แก่ ครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 42,806 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 384 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครู ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม การสร้างเครือข่ายเชิงนวัตกรรม การสร้างบรรยากาศเชิงนวัตกรรม การคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม การสร้างนวัตกรรมของครู การถ่ายทอดผลงานนวัตกรรม 2) รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครู ประกอบด้วย หลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ เนื้อหาของรูปแบบ กระบวนการพัฒนา และการวัดและประเมินผล โดยภาพรวม ด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และ 3) ประสิทธิภาพของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครู พบว่า มีพัฒนาการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยรวมมีค่าเฉลี่ยการประเมินครั้งที่ 9 ($\bar{X} = 4.20$) สูงกว่าครั้งที่ 1 ($\bar{X} = 2.27$) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 1.93 มีร้อยละความก้าวหน้า เท่ากับ 70.69 เมื่อพิจารณาเป็นด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย พบว่า การถ่ายทอดผลงานนวัตกรรมพัฒนาเพิ่มขึ้นมากที่สุด ร้อยละ 85.89 รองลงมา คือ การคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม ร้อยละ 82.64 การสร้างนวัตกรรมของครู ร้อยละ 81.39 การสร้างบรรยากาศเชิงนวัตกรรม ร้อยละ 72.97 การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม ร้อยละ 63.17 และการสร้างเครือข่ายเชิงนวัตกรรม ร้อยละ 61.64

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม, ครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Abstract

The purposes of this research were 1) Study the components of teachers' innovative leadership; 2) Create and develop a model for teachers' innovative leadership; and 3) Evaluate the effectiveness of the innovative leadership development model for teachers in secondary schools in the Northeastern region. The research methodology consists of 3 phases and 8 steps: 1) Component analysis of main and sub-components, 2) Model development, and 3) Effectiveness evaluation. This research is a Research and Development (R&D) study. The population consisted of 42,806 secondary school teachers in the Northeast. The sample consisted of 384 secondary school teachers in the Northeast. The findings were as follows: 1) The study of innovative leadership among teachers in secondary schools in the Northeastern region revealed 6 components as follows: Innovative vision, Innovative networking, Creating an innovative atmosphere, Creative thinking for innovation, Teacher innovation creation, Innovation dissemination. 2) The developed model for enhancing innovative leadership among teachers in Northeastern secondary schools consists of; principles of the model, objectives of the model, content of the model, development process, and measurement and evaluation. Overall, the model's accuracy, appropriateness, feasibility, and utility were rated at the highest level. and 3) The effectiveness evaluation revealed that innovative leadership among teachers in Northeastern secondary schools continuously improved. The overall mean score in the 9th assessment ($\bar{X} = 4.20$) was higher than the 1st assessment ($\bar{X} = 2.27$), showing an increase of 1.93 with a progress percentage of 70.69%. When considering individual components, from highest to lowest improvement: Innovation Dissemination increased the most at 85.89%, followed by Creative Innovation Thinking at 82.64%, Teacher Innovation Creation at 81.39%, Creating an Innovative Atmosphere at 72.97%, Innovative Vision at 63.17%, and Building Innovative Networks at 61.64%.

Keywords: Innovative Leadership, Teachers in Secondary School, Northeastern Region

บทนำ

ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในสภาพสังคมปัจจุบัน ส่งผลโดยตรงต่อแวดวงการศึกษา ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาคนให้ก้าวไปสู่การเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ เมื่อคนมีการศึกษาที่ดีมีคุณภาพ คนก็จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง การปฏิวัติทางด้านดิจิทัลถือเป็นเหตุการณ์สำคัญที่ทำให้โลกเกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง มีการคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ ทำให้เกิดการกระจายของข้อมูลข่าวสารทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการศึกษาไปอย่างกว้างขวาง ในสังคมการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีปัจจุบันและที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคตมีอัตราการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วเมื่อเปรียบเทียบกับ การเปลี่ยนแปลงในอดีตที่ผ่านมา คุณลักษณะสำคัญของยุคดิจิทัลข้างต้นนี้ สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13

(พ.ศ. 2566 - 2570) ได้ชี้ให้เห็นถึงแนวคิดที่จะพัฒนาอย่างต่อเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 - 12 โดยทางสำนักคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้จัดทำบนพื้นฐานของ กรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) ซึ่งเป็นแผนหลักของการพัฒนาประเทศและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) รวมทั้งการปรับโครงสร้างประเทศไทยไปสู่ประเทศไทย 4.0 ในเรื่องของการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์และ ทางด้านการศึกษาที่มุ่งเน้นการสร้างนวัตกรรมและแนวคิดยุคใหม่ ปลุกฝังการแก้ปัญหา การคิดวิเคราะห์ สนับสนุน ยุทธศาสตร์การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม ซึ่งจะเห็นได้จากการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทาง การศึกษา (Education Sandbox) เพื่อคิดค้น และพัฒนานวัตกรรมการศึกษาและการเรียนรู้รวมทั้งดำเนินการให้ มีการขยายผลไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอื่นและพัฒนาทั่วโลกในการจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างภาครัฐ องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในพื้นที่ให้มากยิ่งขึ้น (ปิยะพันธุ์ ชันไร่ และคณะ, 2565)

นวัตกรรมและความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างก้าวกระโดดก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี อย่างฉับพลัน (Disruptive Technology) ซึ่งนอกจากจะส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจแล้วยังส่งผลกระทบต่อ การดำรงชีวิตของประชาชนในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกที่ต้องเผชิญกับเทคโนโลยีดิจิทัลในชีวิตประจำวันมากมาย ทั้งด้านการเรียนการสอนในสถานศึกษา การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การเดินทาง การใช้ข้อมูลข่าวสารเพื่อการ บริหารและการจัดการการทำงาน เทคโนโลยีสารสนเทศจึงเกี่ยวข้องกับทุกเรื่องในชีวิตประจำวันเยาวชนรุ่นใหม่ จึงควรเรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อให้รู้เท่าทันและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง สังคม และประเทศ (เศรษฐพงศ์ มะลิสุวรรณ, 2560) ในกระแสการเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครู มีอิทธิพลต่อการศึกษา เพื่อให้การดำเนินการนำเทคโนโลยีไปใช้ในการผลิต พัฒนาสื่อและนวัตกรรมที่สนับสนุน การเรียนรู้และการทำงานในสถานศึกษา มีความสามารถในการรับรู้และใส่ใจรายละเอียดของเหตุการณ์ วิเคราะห์ สถานการณ์ได้ลึกซึ้งและเปิดใจรับแนวคิดใหม่ กล้าคิดแตกต่างอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งนำแนวคิดเก่าหาแนวทางให้ ในการแก้ไขปัญหาหรือสร้างสิ่งใหม่ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมตลอดจนนำนวัตกรรมเหล่านั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์ สูงสุดต่อสถานศึกษา (สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2561)

ซึ่งปัญหาเกี่ยวกับการศึกษาของไทย โดยเฉพาะปัญหาของครู คือ ปัญหาสำคัญ ด้านการจัดกระบวนการ เรียนรู้ของครู กล่าวคือ ครูส่วนมากหรือบางส่วนในสถาบันการศึกษาแต่ละระดับยังยึดตนเองเป็นสำคัญหรือเป็น หลักการสอนโดยตนเอง เคยใช้วิธีการหรือกระบวนการอย่างไรก็ทำแบบนั้นตลอดไม่มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมใน การจัดการเรียนรู้ไปในทางที่ดี แปลกใหม่และนำเสนอสนใจจึงทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย ไม่มีความสุขสนุกในการ เรียนรู้และเกิดความท้อแท้ในการเรียน เพราะรู้สึกที่ไม่ได้รับประโยชน์มากมายในการเรียน (ธราญา จิตธัญญาณิช, 2560) และยิ่งสถานศึกษานั้นครูขาดภาวะผู้นำย่อมทำให้ดำเนินงานต่าง ๆ ไปด้วยความยากลำบากจนวายสับสน ต่างคนต่างทำงานไม่ประสานกันและเกิดความขัดแย้ง เป็นผลทำให้การบรรลุเป้าหมายก็ย่อมจะล่าช้า และไม่ประสบ ความสำเร็จบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ (กนกอร สมปราชญ์, 2560) อีกทั้งงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำครุนั้น เป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ การทำงาน การพัฒนานักเรียนและการพัฒนาของโรงเรียนจากความ สำคัญดังข้างต้นจะเห็นได้ว่าครูมีบทบาทอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงทุกด้านอย่างรวดเร็ว ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพศึกษาให้ไปสู่นวัตกรรมจึงจำเป็นอย่างยิ่ง ครูควรมีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่มีอิทธิพล

ต่อกระบวนการทำงานบุคคลในสถานศึกษาเพื่อนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ และให้บรรลุเป้าหมายเกิดการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มมูลค่าแก่นักเรียนและสถานศึกษา การเป็นนวัตกรรม ได้แก่ การเชื่อมโยงในทุกมิติการตั้งคำถาม การสังเกต การทดลอง และเครือข่ายสัมพันธ์ ย่อมรู้และเข้าใจในเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมทางความคิด กระบวนการ หรือชิ้นงานใหม่ ๆ เพื่อสร้างเสริมโอกาสและประสบการณ์ที่หลากหลายเกิดมุมมองที่สะท้อนกลับที่แตกต่างกันออกไป เพื่อเป็นการสร้างวัฒนธรรมองค์กรให้เกิดขึ้น (ต้องลักษณะ บุญธรรม, 2559)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยมุ่งหวังให้ได้องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูที่ชัดเจนและรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูเพื่อเป็นแนวทางนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครู ซึ่งจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพตามมาตรฐานการศึกษาของชาติและเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของการศึกษาไทยในระดับสากล เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นการสำคัญในการขับเคลื่อนโมเดล ไทยแลนด์ 4.0 ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครู
2. เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครู
3. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) แบ่งการดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ 8 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ขั้นตอนที่ 2 การสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีความโดดเด่นด้านนวัตกรรม 4 โรงเรียน จากโรงเรียนขนาดเล็กโรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่หรือขนาดใหญ่พิเศษ โดยเป็นการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการโรงเรียนและรองผู้อำนวยการโรงเรียนทั้งหมด 4 คน เกี่ยวกับองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ขั้นตอนที่ 3 เป็นการสัมภาษณ์ครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีความโดดเด่น ด้านนวัตกรรม โดยศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เป็นการสัมภาษณ์ครูโรงเรียนทั้งหมด 5 คน เกี่ยวกับองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และขั้นตอนที่ 4 การยืนยันองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งตรวจสอบและยืนยันโดยผู้เชี่ยวชาญ 9 คน ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย กลุ่มนักวิชาการที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอกที่มีความรู้และความสามารถ

ด้านภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครู มีประสบการณ์การสอนในระดับอุดมศึกษาไม่น้อยกว่า 10 ปี และ กลุ่มนักปฏิบัติ ได้แก่ ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหาร ครูผู้สอนหรือมีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโท

ระยะที่ 2 สร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 5 หาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูด้วยวิธีเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่พึงประสงค์ โดยมีกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ ประชากร ได้แก่ ครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประจำปีการศึกษา 2567 จำนวน 42,806 คน จาก 790 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีการศึกษา 2567 จำนวน 384 คน ในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้ตารางของ Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้มาโดยการเลือกการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) โรงเรียนละ 8 คน ซึ่งเป็นครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ละ 1 คน จาก 48 โรงเรียน นำค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์มาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index: PNI_{modified}) (สุวิมล ร่องวาณิช, 2550) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อจัดลำดับความสำคัญ และนำผลที่ได้ไปใช้ในการพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ขั้นตอนที่ 6 จัดทำร่างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์เอกสาร ผลจากการวิจัยเชิงสำรวจในขั้นตอนที่ 5 และผลจากผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบองค์ประกอบ ผู้วิจัยจึงนำผลที่ได้มาสร้างรูปแบบ ซึ่งประกอบด้วย 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) เนื้อหาของรูปแบบ 4) กระบวนการพัฒนา และ 5) การวัดและประเมินผล จากนั้นตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ความสามารถด้านภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมและการจัดการศึกษา ผลพบว่า รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย หลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ เนื้อหาของรูปแบบ กระบวนการพัฒนา และการวัดและประเมินผล โดยภาพรวม ด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.82$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า เอกสารประกอบการพัฒนา ชุดที่ 3 การสร้างบรรยากาศเชิงนวัตกรรม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.94$) รองลงมา คือ เอกสารประกอบการพัฒนา ชุดที่ 6 การถ่ายทอดผลงานนวัตกรรม ($\bar{X} = 4.92$) คู่มือ ($\bar{X} = 4.91$) เอกสารประกอบการพัฒนา ชุดที่ 1 การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม ($\bar{X} = 4.90$) เอกสารประกอบการพัฒนา ชุดที่ 2 การสร้างเครือข่ายเชิงนวัตกรรม ($\bar{X} = 4.88$) เอกสารประกอบการพัฒนา ชุดที่ 4 การคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม ($\bar{X} = 4.87$) ตามลำดับ และเอกสารประกอบการพัฒนา ชุดที่ 5 การสร้างนวัตกรรมของครู มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 4.32$) ตามลำดับ ซึ่งผู้วิจัยนำไปใช้เป็นคู่มือในการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ระยะที่ 3 ศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 7 การทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีกลุ่มเป้าหมาย เป็นข้าราชการครูและบุคลากร

ทางการศึกษา จำนวน 32 คน แบ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่และขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 4 โรงเรียน โรงเรียนละ 8 คน ซึ่งเป็นตัวแทนกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระฯ ชั้นตอนที่ 8 สรุปผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อให้ได้รูปแบบที่สมบูรณ์ซึ่งผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการทดลองมาเขียนรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์พร้อมเผยแพร่ผลงาน

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้สร้างและตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการสร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง
2. สร้างข้อคำถามเกี่ยวกับองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครู ทั้ง 6 องค์ประกอบ
3. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบแนะนำเพื่อแก้ไขปรับปรุง
4. นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ที่มีความรู้ความสามารถด้านภาวะผู้นำนวัตกรรมของครูตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) และปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ
5. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับครูโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง
6. นำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

แล้วนำไปเก็บรวบรวมกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยทำหนังสือราชการถึงผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อขอสัมภาษณ์เกี่ยวกับองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีความโดดเด่นด้านนวัตกรรมจำนวน 4 โรงเรียน ครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีความโดดเด่นด้านนวัตกรรมจำนวน 5 คน และผู้เชี่ยวชาญในการยืนยันองค์ประกอบจำนวน 9 คน ซึ่งออกโดยสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

2. ผู้วิจัยทำหนังสือราชการถึงผู้อำนวยการในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 48 โรงเรียน ออกโดยสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครเพื่อขอความร่วมมือกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระ กลุ่มสาระการเรียนรู้ละ 1 คน โรงเรียนละ 8 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 384 คน

3. ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามและหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ทางไปรษณีย์ และแบบสอบถามในการเก็บข้อมูลออนไลน์ในรูปแบบ Google form

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติ ดังนี้

1. สถิติเบื้องต้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเบื้องต้น โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความต้องการจำเป็น $PNI_{Modified}$
2. การกำหนดค่าคะแนนและเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยในการตอบแบบสอบถาม ใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีของ ลิเคิร์ท (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)
3. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แล้วนำเสนอความเรียง (Content Analysis) เพื่อใช้ในการนำเสนอประเด็นสำคัญที่ได้จากการสัมภาษณ์ประเด็นต่าง ๆ ที่น่าสนใจ

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยสามารถสรุปผล ดังนี้

1. ศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากการศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสัมภาษณ์บริหารและครูที่มีผลงานโดดเด่นด้านนวัตกรรม รวมถึงยืนยันองค์ประกอบโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มี 6 องค์ประกอบหลัก ดังนี้ 1) การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม 2) การสร้างเครือข่ายเชิงนวัตกรรม 3) การสร้างบรรยากาศเชิงนวัตกรรม 4) การคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม 5) การสร้างนวัตกรรมของครู และ 6) การถ่ายทอดผลงานนวัตกรรม

2. สร้างและพัฒนาแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ผลพบว่า ในขั้นตอนการหาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูด้วยวิธีเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่พึงประสงค์ จากการสำรวจพบว่า ความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified}$) ในภาพรวมสามารถเรียงลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุดไปหาต่ำสุดได้ ดังนี้ 1) การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม ($PNI_{Modified} = 0.328$) 2) การสร้างเครือข่ายเชิงนวัตกรรม ($PNI_{Modified} = 0.321$) 3) การสร้างนวัตกรรมของครู ($PNI_{Modified} = 0.286$) 4) การสร้างบรรยากาศเชิงนวัตกรรม ($PNI_{Modified} = 0.273$) 5) การคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม ($PNI_{Modified} = 0.266$) และ 6) การถ่ายทอดผลงานนวัตกรรม ($PNI_{Modified} = 0.226$) ตามลำดับ และการจัดทำร่างและพัฒนาแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในขั้นตอนนี้เป็นการนำผลจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์เอกสาร ผลจากการวิจัยเชิงสำรวจในขั้นตอนที่ 5 และผลจากผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมของคู่มือการใช้รูปแบบ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน พบว่า รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย หลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ เนื้อหาของรูปแบบ กระบวนการพัฒนา และการวัดและประเมินผล โดยภาพรวม ด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.82$) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานรวมของการประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (N = 7)

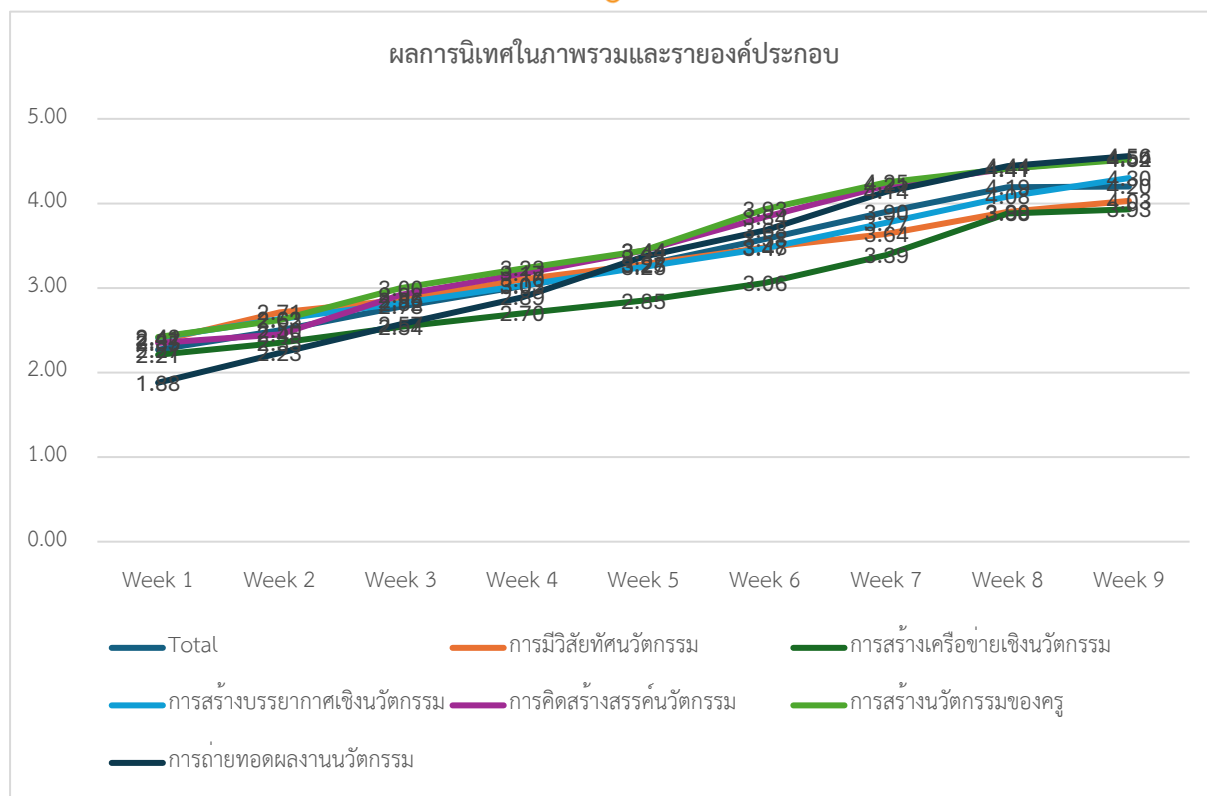
เอกสารประกอบการ พัฒนาภาวะผู้นำเชิง นวัตกรรมของครูใน โรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ความถูกต้อง		ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์			เฉลี่ยรวม	แปลความหมาย	
	$\bar{x}$	S.D.	แปลความหมาย	$\bar{x}$	S.D.	แปลความหมาย	$\bar{x}$	S.D.	แปลความหมาย	$\bar{x}$	S.D.			แปลความหมาย
คู่มือ	4.86	0.16	มากที่สุด	4.86	0.16	มากที่สุด	4.96	0.81	มากที่สุด	4.9	0.81	มากที่สุด	4.91	มากที่สุด
ชุดที่ 1 การมีวิสัยทัศน์ เชิงนวัตกรรม	4.83	0.18	มากที่สุด	4.95	0.06	มากที่สุด	4.85	0.14	มากที่สุด	5.0	0.00	มากที่สุด	4.90	มากที่สุด

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานรวมของการประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (N = 7) (ต่อ)

เอกสารประกอบการ พัฒนาภาวะผู้นำเชิง นวัตกรรมของครูใน โรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียง เหนือ	ความถูกต้อง			ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์			เฉลี่ยรวม	แปลความหมาย
	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย		
ชุดที่ 2 การสร้าง เครือข่ายเชิงนวัตกรรม	4.93	0.06	มากที่สุด	4.83	0.12	มากที่สุด	4.87	0.19	มากที่สุด	4.89	0.12	มากที่สุด	4.88	มากที่สุด
ชุดที่ 3 การสร้าง บรรยากาศเชิง นวัตกรรม	4.95	0.06	มากที่สุด	4.95	0.06	มากที่สุด	4.97	0.05	มากที่สุด	4.91	0.06	มากที่สุด	4.94	มากที่สุด
ชุดที่ 4 การคิด สร้างสรรค์นวัตกรรม	4.91	0.10	มากที่สุด	4.89	0.09	มากที่สุด	4.85	0.25	มากที่สุด	4.85	0.20	มากที่สุด	4.87	มากที่สุด
ชุดที่ 5 การสร้าง นวัตกรรมของครู	4.29	0.06	มากที่สุด	4.35	0.05	มากที่สุด	4.31	0.06	มากที่สุด	4.35	0.05	มากที่สุด	4.32	มากที่สุด
ชุดที่ 6 การถ่ายทอด ผลงานนวัตกรรม	4.91	0.10	มากที่สุด	4.91	0.10	มากที่สุด	4.93	0.06	มากที่สุด	4.93	0.06	มากที่สุด	4.92	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.81	0.10	มากที่สุด	4.82	0.09	มากที่สุด	4.82	0.22	มากที่สุด	4.84	0.18	มากที่สุด	4.82	มากที่สุด

3. ศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่พัฒนาขึ้น จากการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 32 คน แบ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง โรงเรียนขนาดใหญ่ และโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 4 โรงเรียน โรงเรียนละ 8 คน ซึ่งเป็นตัวแทนจาก 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ในระยะการฝึกปฏิบัติจริง พบว่า การประเมินภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยรองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารวิชาการในระยะการปฏิบัติในสถานที่จริงมีพัฒนาการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยรวมมีค่าเฉลี่ยการประเมิน ครั้งที่ 9 ($\bar{X}$ = 4.20) สูงกว่าครั้งที่ 1 ($\bar{X}$ = 2.27) โดยมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 1.93 มีร้อยละความก้าวหน้า เท่ากับ 70.69 เมื่อพิจารณาเป็นด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ การถ่ายทอดผลงานนวัตกรรมมีร้อยละความก้าวหน้า เท่ากับ 85.89 การคิดสร้างสรรค์นวัตกรรมมีร้อยละความก้าวหน้า เท่ากับ 82.64 การสร้างนวัตกรรมของครูมีร้อยละความก้าวหน้า เท่ากับ 81.39 การสร้างบรรยากาศเชิงนวัตกรรม มีร้อยละความก้าวหน้า เท่ากับ 72.97 การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรมมีร้อยละ ความก้าวหน้า เท่ากับ 63.17 และการสร้างเครือข่ายเชิงนวัตกรรม มีร้อยละความก้าวหน้า เท่ากับ 61.64 ตามลำดับ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กราฟผลการประเมินภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือประเมินโดยรองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารวิชาการ

อภิปรายผล

1. องค์ประกอบหลักของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ซึ่งสามารถอภิปรายแยกแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้ 1) การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม ครูที่ดีนอกจากต้องมีความสามารถในการสร้างวิสัยทัศน์นวัตกรรมและยังต้องมีความสามารถในการเผยแพร่วิสัยทัศน์นวัตกรรม และปฏิบัติตามวิสัยทัศน์นวัตกรรมอย่างเคร่งครัดซึ่งการกระทำดังกล่าวจะช่วยก่อให้เกิดการพัฒนาวัตกรรมการศึกษา 2) การสร้างเครือข่ายเชิงนวัตกรรม จะเริ่มต้นจากการสร้างเครือข่ายเชิงนวัตกรรม การติดต่อสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ รวมถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแก้ปัญหาร่วมกันรวมถึงการสนับสนุนนวัตกรรมที่สร้างขึ้น 3) การสร้างบรรยากาศเชิงนวัตกรรม ผู้ร่วมงานจะต้องพร้อมรับฟังความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะหรือเสนอคำวิจารณ์อย่างสร้างสรรค์ ตลอดจนมีการสนับสนุนการสร้างนวัตกรรมต่าง ๆ และใช้การทำงานร่วมกันเป็นทีมมีการพัฒนาจิตสภาพแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการสร้างนวัตกรรม มีความพร้อมในการอำนวยความสะดวกในการสร้างนวัตกรรมรวมถึงจะต้องมีการสร้างแรงบันดาลใจให้ครูซึ่งเป็นบุคลากรที่สร้างหรือพัฒนานวัตกรรม 4) การคิดสร้างสรรค์นวัตกรรมเป็นการเปิดโอกาสให้ครูมีอิสระทางความคิดทักษะและความสามารถในการคิดริเริ่ม วิธีการใหม่ ๆ การคิดยืดหยุ่นที่หลากหลายรูปแบบ ซึ่งในการดำเนินการดังกล่าวต้องอาศัย การมีความคิดสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์ การบูรณาการทางเทคโนโลยีในการสร้างนวัตกรรมรวมถึงการมีความคิดหลากหลายและการคิดริเริ่มในการพัฒนานวัตกรรม 5) การสร้างนวัตกรรมของครู ในการดำเนินการการสร้าง

นวัตกรรมของครูส่วนใหญ่จะเริ่มต้นจากการออกแบบนวัตกรรมที่สอดคล้องกับภาระงานของครูรวมถึงวิธีการนำนวัตกรรมดังกล่าวไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งต้องดำเนินการโดยการวัดและประเมินผลการใช้นวัตกรรมและสิ่งที่ครูคาดหวังมากที่สุด ก็คือ การพัฒนานวัตกรรมดังกล่าวเพื่อการต่อยอดให้เกิดนวัตกรรมใหม่ ๆ ตามมา และ 6) การถ่ายทอดผลงานนวัตกรรมเป็นสิ่งที่ครูทุกคนคาดหวังให้เกิดขึ้น เพราะเมื่อไหร่ก็ตามที่นวัตกรรมได้รับการถ่ายทอดไปสู่บุคคลอื่นด้วยรูปแบบต่าง ๆ จะช่วยให้เกิดประโยชน์ต่อวงการศึกษาอย่างกว้างขวางมากขึ้น หากนวัตกรรมดังกล่าวที่ได้รับการถ่ายทอดจนเป็นที่ยอมรับ เช่น การวิจัยในชั้นเรียน การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน และการออกแบบการสอน หรือนวัตกรรมที่สอดคล้องกับภาระงานของครูผ่านช่องทางที่หลากหลาย ซึ่งโรงเรียนอื่น ๆ สามารถนำไปปรับใช้ให้เข้ากับบริบทของโรงเรียนตนเอง งานวิจัยของผู้วิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิสิฐธวัณน์ กลิ่นไธสงค์, ปวีณา กันถิ่น, ยินดี ฮานาฟารี ที่นำเสนอว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมสอดคล้องกับประกอบไปด้วย การมีวิสัยทัศน์ การคิดสร้างสรรค์ การมีส่วนร่วมในการทำงานเป็นทีมและการสร้างเครือข่าย การสร้างบรรยากาศแห่งการส่งเสริมนวัตกรรมและเทคโนโลยี (พิสิฐธวัณน์ กลิ่นไธสงค์, 2559); (ปวีณา กันถิ่น, 2560); (ยินดี ฮานาฟารี, 2562) และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Wooi, T. ที่นำเสนอว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมประกอบไปด้วย การมีวิสัยทัศน์ การสร้างเครือข่ายและการทำงานเป็นทีม การมีความคิดสร้างสรรค์ รวมถึงการมีกลยุทธ์ในการเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ ที่ใช้ในการถ่ายทอดนวัตกรรม (Wooi, T., 2013)

2. สร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออก เฉียงเหนือ ในขั้นตอนของการหาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครู พบว่า ความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified}$) ในภาพรวมเรียงลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุดไปหาลำดับต่ำสุด ดังนี้ 1) การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม ($PNI_{Modified} = 0.328$) 2) การสร้างเครือข่ายเชิงนวัตกรรม ($PNI_{Modified} = 0.321$) 3) การสร้างนวัตกรรมของครู ($PNI_{Modified} = 0.286$) 4) การสร้างบรรยากาศเชิงนวัตกรรม ($PNI_{Modified} = 0.273$) 5) การคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม ($PNI_{Modified} = 0.266$) และ 6) การถ่ายทอดผลงานนวัตกรรม ($PNI_{Modified} = 0.226$) ตามลำดับ ซึ่งสามารถนำมาอภิปรายได้ ดังนี้ การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรมของครูถือว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากที่สุด เพราะเป็นการมองภาพรวมของการพัฒนานวัตกรรมของครู จึงทำให้ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาด้านดังกล่าวอยู่ในลำดับที่ 1 สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุกัญญา แซ่มซ้อย ที่กล่าวว่า วิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรมเป็นความคิดพื้นฐานที่ทำให้เกิดนวัตกรรมในองค์กรซึ่งโรงเรียนควรปลูกฝังทักษะดังกล่าวให้เกิดขึ้นกับครูและบุคลากรในโรงเรียน ต่อมาการสร้างเครือข่ายเชิงนวัตกรรม มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนารองลงมา คือ การทำให้เพื่อนครูเข้ามาเป็นเครือข่ายในการพัฒนานวัตกรรม เพราะการสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกันจะช่วยให้ครูและเพื่อนครูมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเกิดแรงกระตุ้นที่จะสร้างนวัตกรรมที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติงานของครู (สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2561) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรชร ปราจันทร์ เห็นความสำคัญของการสร้างเครือข่ายเชิงนวัตกรรมของครูว่า การที่ครูมีการสร้างเครือข่ายในการพัฒนาจะช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างชัดเจน ส่วนการสร้างนวัตกรรมของครู มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาอยู่ในลำดับที่ 3 แสดงให้เห็นชัดว่า ครูมีความพยายามในการสร้างนวัตกรรมอยู่ในระดับมากแต่ยังมีข้อจำกัด (อรชร ปราจันทร์, 2560) สอดคล้องกับงานวิจัย ของ วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล ที่เห็นความสำคัญของทักษะการสร้างนวัตกรรมเป็นหนึ่งในทักษะทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่ผู้เรียนจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาเพื่อให้สามารถประกอบอาชีพและดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ ต่อมาการสร้างบรรยากาศเชิงนวัตกรรม มีความต้องการจำเป็น

ในการพัฒนาอยู่ในลำดับที่ 4 ครูในโรงเรียนมัธยมศึกษามีการยอมรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรม (วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา, 2561) สอดคล้องกับงานวิจัยของ มรกต จันทรกระพ้อ ที่กล่าวว่า บรรยากาศที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม คือ กิจกรรมหรือสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดีที่ช่วยส่งเสริมให้บุคลากรทุกฝ่ายมีความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างนวัตกรรมให้เกิดแก่องค์กร ส่วนการคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาอยู่ในลำดับที่ 5 แสดงว่า ครูและเพื่อนครูมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาในรูปแบบที่แตกต่างได้อย่างเหมาะสม (มรกต จันทรกระพ้อ, 2562) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Anand, P. & Saraswati, A. K. กล่าวว่า การมีความคิดสร้างสรรค์โดยเฉพาะ คิดสร้างสรรค์นวัตกรรม จะเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดผลสำเร็จในการทำงาน เพราะนวัตกรรมที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์สามารถนำไปใช้ประโยชน์ร่วมกัน ส่วนการถ่ายทอดผลงานนวัตกรรม มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาอยู่ในลำดับที่ 6 ซึ่งเป็นลำดับสุดท้ายแสดงว่านวัตกรรมต่าง ๆ ที่ครูสร้างขึ้นได้รับการนำไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริง การวิจัยครั้งนี้แสดงว่าครู ไม่ว่าจะเป็นครูในโรงเรียนเดียวกันหรือครูต่างโรงเรียน นำนวัตกรรมต่าง ๆ ที่ผลิตขึ้นไปใช้อย่างแท้จริง (Anand, P. & Saraswati, A. K., 2014)

3. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย หลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ เนื้อหาของรูปแบบ กระบวนการพัฒนา และการวัดและประเมินผล โดยภาพรวม ด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ความสอดคล้องกับรูปแบบการพัฒนาในงานวิจัยของ สิริกร ไชยราช ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ ภาค 11 ซึ่งผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ ภาค 11 มีองค์ประกอบหลัก 5 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการ และ 5) การวัดและประเมินผล (สิริกร ไชยราช, 2562)

4. ประสิทธิภาพของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่พัฒนาขึ้น จากการทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 32 คน แบ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ พบว่า การประเมินภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา มีพัฒนาการ เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยรวมอยู่มีค่าเฉลี่ยการประเมิน ครั้งที่ 9 ($\bar{X} = 4.20$) สูงกว่าครั้งที่ 1 ($\bar{X} = 2.27$) โดยมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 1.93 มีร้อยละความก้าวหน้า เท่ากับ 70.69 เมื่อพิจารณาเป็นด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ การถ่ายทอดผลงานนวัตกรรม (85.89) การคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม (82.64) การสร้างนวัตกรรมของครู (81.39) การสร้างบรรยากาศเชิงนวัตกรรม (72.97) การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม (63.17) การสร้างเครือข่ายเชิงนวัตกรรม (61.64) ผลวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และรูปแบบมีกระบวนการพัฒนาที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เนื่องจากครูที่เข้าร่วมอบรมพัฒนาเพิ่มสูงขึ้น โดยครูสามารถนำความรู้ที่ได้จากการอบรมเชิงปฏิบัติการไปปรับใช้ในการฝึกปฏิบัติจริงจนเกิดประสิทธิผล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ชลัดดา บุญมาก ที่ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมและแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมของครูโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์เขต ผลพบว่า ภาพรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากโดย ด้านการ

ประยุกต์ใช้และนำไปปฏิบัติจริงมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาเป็นด้านการแสวงหาโอกาส และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ความคิดถูกยอมรับ ผลการศึกษาแนวทางทางการส่งเสริมพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมของครู พบว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีการจัดอบรมหรือจัดกิจกรรมที่จะสามารถส่งเสริม ให้ครูได้มีโอกาสพัฒนาตนเองด้านความรู้ ความสามารถ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริม สนับสนุนครูให้ได้มีโอกาสที่จะนำเสนอความคิด สร้างความตระหนัก และสร้างแรงจูงใจในการแสวงหา ความรู้ใหม่ให้กับครูและบุคลากรที่จะสามารถนำความรู้ที่นำมาใช้พัฒนาองค์กรได้ (ชลัดดา บุญมาก และคณะ, 2567)

องค์ความรู้ใหม่

จากการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทำให้ได้ องค์ความรู้ใหม่ในการพัฒนาด้านภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครู โดยมี 6 องค์ประกอบ คือ 1) การมีวิสัยทัศน์เชิง นวัตกรรม 2) การสร้างเครือข่ายเชิงนวัตกรรม 3) การสร้างบรรยากาศเชิงนวัตกรรม 4) การคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม 5) การสร้างนวัตกรรมของครู และ 6) การถ่ายทอดผลงานนวัตกรรม และรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ประกอบด้วย หลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของ รูปแบบ เนื้อหาของรูปแบบ กระบวนการพัฒนา และการวัดและประเมินผล ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย เรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ ดังนี้ 1) สถานศึกษานำโดยผู้บริหาร ควรมีการประเมินคุณลักษณะด้านทักษะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในสถานศึกษาเป็นประจำทุกปี เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการวางแผนการพัฒนาครูในระยะยาวต่อไป 2) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูนำผลการวิจัยมาเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อปรับปรุงและพัฒนาตนเอง ให้มีทักษะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาต่อไป 3) ครูใช้องค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมมาประเมินตนเองให้มีความพร้อมต่อการจัดการเรียนการสอนยุคใหม่ เพื่อพัฒนาทักษะการจัดการเรียนสอนต่อไป และ 4) ผู้บริหารควรสร้างค่านิยมในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพอย่างเต็มความสามารถ ส่งเสริมให้ครูได้รับมอบหมายและดำเนินงานและตัดสินใจในการพัฒนางานที่ส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูอีกทั้งมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบที่ท้าทายเพื่อพัฒนาทักษะการคิดของครู ส่วนข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป คือ 1) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทการมีส่วนร่วมหน่วยงานภายนอกที่ส่งผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่อไป และ 2) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

เอกสารอ้างอิง

- กนกอร สมปราษฎ์. (2560). ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน: การศึกษาทฤษฎีฐานราก. วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 12(34), 51-65.
- ชลัดดา บุญมาก และคณะ. (2567). การศึกษาพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมและแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3. วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย, 14(1), 52-64.
- ต้องลักษณะ บุญธรรม. (2559). การเป็นผู้นำยุคเศรษฐกิจดิจิทัลกับการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์กรทางการศึกษา. วารสารวิชาการครุศาสตร์อุตสาหกรรม พระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 7(1), 217-225.
- ธราญา จิตรชญาวนิช. (2560). การศึกษาและความเป็นครูไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ปวีณา กันถิ่น. (2560). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประชารัฐเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปิยะพันธุ์ ชันไร่ และคณะ. (2565). องค์ประกอบทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1. วารสารรอยแค้นสาร, 6(8), 43-55.
- พิสิฐวัฒน์ กลั่นไธสงค์. (2559). การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา. วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 12(1), 177-186.

- มรกต จันทรกระพ้อ. (2562). การสร้างองค์การแห่งนวัตกรรมเพื่อขับเคลื่อนสู่ความเป็นเลิศขององค์การ. วารสาร
นักบริหาร, 39(1), 52-66.
- ยินดี ฮานาฟี. (2562). แนวทางการส่งเสริมการมีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมสำหรับครูโรงเรียนสามโคกสังกัดองค์การ
บริหารส่วนจังหวัด. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยรังสิต.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา. (2561). ขอบฟ้าใหม่แห่งการเรียนรู้สู่การสร้างสรรค์อนาคต. กรุงเทพมหานคร:
ศูนย์ผู้นำพัฒนานวัตกรรมการหลักสูตรและการเรียนรู้.
- เศรษฐพงศ์ มะลิสุวรรณ. (2560). Digital transformation. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการ
กิจการกระจายเสียงกิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ.
- สิริกร ไชยราช. (2562). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขา
การบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สุกัญญา แซ่ม้อย. (2561). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2550). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรชร ปรารจันทร์. (2560). รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.
วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น, 12(1), 156-169
- Anand, P. & Saraswati, A. K. (2014). Innovative leadership: A paradigm in modern HR practices.
Global Journal of Finance and Management, 6(6), 497-502.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational
and Psychological Measurement, 1(3), 607-610.
- Wooi, T. (2013). Innovation leadership in education. Retrieved April 15, 2023, from <http://www.slideshare.net/timothywooi/innovation-leadership-in-education-29983666>